

HAL
open science

Kontsumitzaileen eta erabiltzaileen hizkuntzaz Ipar Euskal Herrian : adibide batzuk

Jean-Baptiste Coyos

► **To cite this version:**

Jean-Baptiste Coyos. Kontsumitzaileen eta erabiltzaileen hizkuntzaz Ipar Euskal Herrian : adibide batzuk. “ Euskara, kontsumoa eta hizkuntza eskubideak ” Euskaltzaindia - XIII. Jagon Jardunaldiak, Nov 2008, Bilbo, Espainia. artxibo-00344170v2

HAL Id: artxibo-00344170

<https://artxiker.ccsd.cnrs.fr/artxibo-00344170v2>

Submitted on 19 Dec 2008 (v2), last revised 15 Sep 2009 (v3)

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

KONTSUMITZAILEEN ETA ERABILTZAILEEN HIZKUNTZAZ
IPAR EUSKAL HERRIAN : ADIBIDE BATZUK

Jean-Baptiste *Battittu* COYOS
jean-baptiste.coyos@wanadoo.fr

SARRERA

Euskaldunaren Almanaka-ren Belle Jardinière saltegi handia (1923).

Hizkuntza baten bizindarra erabileran neurtzen da bereziki. Horri buruz hizkuntzaren lekua bizitza sozio-ekonomikoan adierazle garrantzitsu bat da, erran nahi baita ekoizpen eta kontsumo guneetan, Erramun Baxokek goiz honetan erran digun bezala.

Ipar Euskal Herriko kasua hartuz adibide batzuk eman nahi nituzke, XIX. mendeko eta XX. mendeko hastepeneko euskararen erabilera berezi bat aipatuz, oraiko egoerari konparatu nahian. Aurkezpen hau Frantziako oraiko hizkuntza legeriaren testuinguruan kokatuko dut.

**1. EUSKARAREN PRESENTZIA KONTSUMOAN XIX. MENDEKO IPARRALDEAN :
ALMANAKETAKO IRAGARKIAK**

Zein izan ziren mendeen zehar euskararen erabilera areagotzeko eta indarberritzeko ekintzak kontsumoan ? Zein izan da euskararen presentzia, euskararen erabilera lehenago komunikazio tresnetan ?

OBIN tratulariaren etchea
J. NEYS. HARENONDOKOA
 BAYONAN
 Lormand carricra. 5, lumeroan
 YOSTEKO TRESNAC MOTA GUCIETARIC

Aparatu holakoentzat, frantces, angles eta amerikano, egile hobesenen, mandatar bakarra.
 Yosteko aparatuc famientzat, dendari, chachtre, eta zapataintzat.
 Precioac hainitz aphaltuac pagamenduaren aisetasuna, ikhasleko manera urric.
 Molda berriko LISA-BURDINAC eta egun osoa berac berotzen direnac sos baten ikhizarekin.
 KUTCHA AZKARRAC Bauda gisan, ezineriac eta berecki ohoien eta suaren contra segurtatuac.
 Velocipedes edo laster ibiltzeko firriac, anglesac eta frantcesac motle gucietaric; bi-arroda eta hirur arrodeta-kooac, Budge, Howe, etc. Pagamenduarentzat aisetasuna.

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE
 Franciaco combertsioaren eta lanaren laguntzeko eguina
 FONDATUA 1864^{an}
 SOCIETATEAREN CAPITALA : 120 milioins
 Bureau principala Parisen : 54 eta 56, rue de Provence
 BAYONACO BUREUA : RUE VAISOT, 6
 CHARLES LABORDE, BAYONACO DIRECTORA

Societate yeneralac errecebitendu dirua conditione hautan :
 Diru paussatua galdeguin orduco bihurtua dena emaiten du ehuneco bat interes . . . . . 1 %
 Borts uribetaco placatua den diruari ehuneco hau eta erdi . . . . . 4 1/2 %
 Societate yeneralac pagacentu titulu frantces eta estranyer gucien interesac.
 Gargacenda ere Bolsaco tituluen saltzias eta erositas.
 BAYONACO BUREUAREN OPERACIONE PRINCIPALAC DIRA :
 Pariseco bolsan eguin behar diren orden eguitias.
 Titulutan eguin behar diren operacioneac (chanyatcia, berritcea, etc.)
 Tituluen gutaitcias.
 Tituluen gainan diruaren emaitiaz.
 Tituluen interesen pagatsias.
 Tirayten atheratzen diren tituluen somaren emaitiaz.
 Franciaco eta Estranyereco hiri principalenetarac diruaren furnisias.
 Souscriptione gucietao emisionen eguitias.
 Societate yeneralac saltzen du gastuac gabe Lyoneco, Onesteco eta Esteco burdin biden obligacioneac, bai eta ere Banca Hypothekatu eta Lyoneco lurac 1880^{an} empruntatu duen obligacioneac.

Euskaldun Almanac edo onaren berria-ren *Obin* tresna merkataria (1884) eta *Société générale* bankua (1885)

Euskararen historia sozialean sartzea litzateke hori eta alor zabal horretan ez naiz hemen ibiliko. Halere esperientzia interesgarri bat nahi nuke aipatu, Baionako almanaketako iragarkiena. 1848an argitaratzen da lehen aldikotz almanaka bat, Jean-Baptiste Etcheberry apaizaren eskutik (Díaz Noci : 35). Geroztik errepublikazaleek ere berenak argitaratuko dituzte, xuri eta gorrien arteko borroka prentsan bizi araziz. *Euskaldun Almanac edo onaren berria*, adibidez, bonapartista zen (Díaz Noci : 37).

YOSTECO MACHINAC
 EGIEZCO "Singer"
 SINGER Compainiac abisatzen du, baduela DONIBANEN, **P. CAZEAUX** baitan, bere **YOSTECO MACHINA** famatuen depota bat.
 Machina horiec, baster guzietan yabalduac, yustuki estimatuac dire egiten duten lanaren fintasunas eta errechtasunas.
 P. CAZEAUX da bakharric DONIBANEN Compainia *Singer-en* encargatua.

YOSTECO MACHINAC
 EGIEZCO "Singer"
 SINGER Compainiac abisatzen du, baduela DONIBANEN, **P. CAZEAUX** baitan, bere **YOSTECO MACHINA** famatuen depota bat.
 Machina horiec, baster guzietan yabalduac, yustuki estimatuac dire egiten duten lanaren fintasunas eta errechtasunas.
 P. CAZEAUX da bakharric DONIBANEN Compainia *Singer-en* encargatua.

Euskaldun Almanac edo onaren berria-ren *Casenave* txokolategia (1884) eta *Almanaka Berria*-ren *Singer* josteko mekanika (1885).

Almanaka horiek urtekariak ziren, euskara hutsez. Efemeride, laborariendako aholku, ipuin, historia labor eta ere publizitate edukitzen zituzten, besteak beste. 1884ko *Euskaldun Almanac edo onaren berria* almanakak adibidez 42 orrialde baditu, horietatik 7 publizitatez. 1885eko *Almanaka Berria*-k 64 orrialde ditu, horietatik 7 orrialde gehi azpiko orria iragarkiekin.

Almanaka Berria-ren « Ameriketaco Pacabot eta Bapurren compainia yenerala » (1885) eta *Euskaldunaren Almanaka*-ren *André Louis* espartin egileak (1923).

Iragargi horiek euskara hutsez ziren batez ere, bainan batzuk frantsesarekin nahasiak :

Ikus *Euskaldun Onaren Almanaka*-ren Pharmacie Moderne (1907) eta Bénédictine edaria (1911), edo *Euskaldunaren Almanakaren* Belle Jardinière (1923), gorago.

Oraiko egoerari konparatuz, ikusiz gaur egungo euskarazko publizitatea murrizta dela Iparraldean, zer suposa ote genezakeen ? Orduan jendea euskaldunago zela edo bederen orduko euskal irakurleagoa oraingoa baino handiago zela.

2. FRANTZIAKO HIZKUNTZA-LEGERIA ETA KONTSUMITZAILEAK : HIZKUNTZA-ESKUBIDERIK EZ, FRANTSESDUNENTZAT EZ EZIK

Euskararen gaur egunko egoera ulertzeko indarrean dagoen hizkuntza-legeria kontuan hartu behar dugu, besteak beste. Gure aztergaiari lotuak diren legezko testu denak ez ditugu apaituko hemen. Azpimarratu behar da ere Frantziako hizkuntzek berezko legerik ez dutela, frantsesak ez ezik.

Aipatzeko lehen testua 1789ko *Gizakiaren eta Herritarren Eskubideei buruzko Adierazpena* da. Bere 11. artikuluan « herritar orok askatasunez hitz egin, idatz eta inprima

dezake » baieztazen du (Euskaltzaindia : 137). Halere podere publikoek jakinarazi dute frantsesez inprimatuak ez diren Frantziako aldizkariak beren buruari buruzko beharrezko lege-aipamenak frantsesez eman behar dituztela, prentsari ematen dion Estatuko diru laguntza eskuratzeko. Erabaki horrek urte batzuk ditu eta horrengatik ez da orain Frantzian, frantsesez salbu, argitaratuak diren hizkuntza hutsezko aldizkaririk.

Testu garrantzitsuen Toubon legea da, *Frantsesaren erabilerari buruzkoa* (« Loi relative à l'usage de la langue française », 1994). Bere lehen artikulua adierazten du : « Frantsesa, Konstituzioaren aginduz Errepublikaren hizkuntza dena, Frantziaren nortasuna eta ondarearen oinarritzko osagaia ere bada. Horixe da hezkuntzaren, garraioaren, trukeen eta zerbitzu publikoen hizkuntza (...) » (Euskaltzaindia : 144). Ondotik 14 artikulun zehar legeak frantsesari beharrezkotasuna eta bakartasuna ematen dizkio, kontsumoaren egoera eta alor desberdinetan, dokumentu, jarraikibide, iragarki, argitalpen, gertakari mota denetarik aipatuz. Ez ditugu hemen zerrendatuko. 16. eta 17. artikuluetan, arau hoiien hausteko zigorrak zehaztu dira.

Halere 21. artikulua dio : « Lege honen xedapenak aplikagarriak dira, Frantziako erregioetako hizkuntzen legeriari eta araudiei kalterik egin gabe, eta ez dira haien erabileraren aurkakoak » (*ibid.*). Jakinez kontsumoan hizkuntza hoi erabileraren alde legerik ez dela, frantsesa da legezko hizkuntza gizarte-alor horretan. Beste Frantziako hizkuntzak jasanak dira baina beti frantsesaren ondoan.

Indarrean den legeriarengatik, hiztun multzoen eskubide kolektiboak onargaitzak dira, hiritarren berdintasunagatik (Konstituzioko 1. artikulua). Herri hizkuntzen erabilera publikoa ezin onartua da 2. artikulua emendakin berriarengatik. Era batez norbanakoen eskubideak zainduak dira, baina alor pribatu eta hurbilean bakarrik. Bizi publikoan. Hizkuntza-eskubiderik ez da Frantziako eskualde hizkuntzen kasuan, frantsesdunentzat bakarrik.

Beraz euskararen alde kontsumo eremuan gehiago egin daiteke Ipar Euskal Herrian, baina beti frantsesa erabiliz ere.

3. EUSKARAREN ESKAINTZA KONTSUMOAN – ADIBIDE BATZUK

Orotarat Ipar Euskal Herrian gauza gutxi dira euskara kontsumoan baliatzen dutenak. Halere panorama osoa ematea luzeegi litzateke xehetasunetan sartuko bagina. Beraz adibide batzuk baizik ez ditut emanen.

3.1. Zerbitzuak eta merkataritza : SNCF, bankuak, saltegiak, norabide

Bada orain urte batzuk **Demoak** euskaltzale talde kontestatzaileak **SNCF** tren konpania euskaldundu nahi duela, euskara Iparraldeko geltokietan sar dadila bederen. 17 ekintza eginak dituzte, poliziak 55 pertsona polizia-etxera eramanez, zigorrak metatu dira. Baina, azkenean, SNCFak ez du deus egin eta orain duela gutxi eraberritu duten Baionako geltokian ingelesa eta gaztelania sartuak dira. Euskara ez.

Bankuak Banketxeek txeki-liburuxka elebidunak eskaintzen dituzte : baina ez dute sistematikoki proposatzen eta euskaltzaleek ez ezik bezeroek ez dituzte horiek eskatzen, ez baita badiorela ere. Ohizkoenean, euskaraz idatziak diren txekiak onartuak dira, Iparralde osoan bederen. Bainan ez da sistematikoa. Kutxa automatiko batzuetan mezuak bi hizkuntzetan dira.

Relevé d'identité bancaire-IBAN

Crédit Mutuel
 CCM BAYONNE CENTRE
 Tél 05 59 29 05 60
 5 RUE DU 49ÈME
 64100 BAYONNE

Emaiozu orrixa hau zure kontuko jalgitzen eta sartzen helbidaratzeko zure erreferentziak behar dituenari. Gisa horretan, eragiketa horiek okerrik eta berarik gabe egingen dira.
 This statement is intended to be delivered, to those of your creditors or debtors who have transactions posted to account (credit, transfers, payments, etc....)

Bankuaren Kodea Code Banque	Bulegoaren Kodea Code Guichet	Kontuaren Zenbakia Numéro de Compte	B.O. rangakoa Clé RIB	Helbidaraztea Domiciliation
15999	02277	00055405601	19	CCM BAYONNE CENTRE

Identifiant national de compte bancaire - RIB

IBAN (International Bank Account number)	BIC (Bank Identification Code)
FR76 1599 9022 7700 0554 0560 119	CCMCFR2A

Identifiant international de compte bancaire

KONTUAREN TITULARRA
ACCOUNT OWNER

ELIZABERRIKO GAU ESKOLA
 CZ M LAPEGUE
 MAISON BORDA
 QUARTIER ELIZABERRI
 64990 MOUGUERRE

Crédit Mutuel-en banku nortasun-laburpena.

Saltegiak Supermerkatu eta hipermerkatu batzuek seinaletika elebiduna erabilten dute barneko bideetan, eta ez besterik, ez produktuen etiketetan adibidez. Ordainlekuan nehork ez du euskara erabilten, ez eta ere ahozko abisuetan. Denda hoietan euskara idatz daitekeela baina ahozko hikuntza ez dela erran genezake.

3.2. Prentsa :

Ikus dezagun orain zer den euskararen lekua gaur egunko prentsako iragarkietan Ipar Euskal Herrian. *Sud-Ouest* Bordeleko monopolia zuen egunkariak ez du bat ere euskara erabilten. *Berria* egunkaria ez dugu aipatuko, Hegoaldean argitaratua baita. Beraz *Le journal du Pays Basque* egunkariari eta *Herria* astekariari interesatuko gara.

Herria astekaria euskara hutsez idatzia da. Bere zortzi orrialdeetan publizitate gutxi baditu ; euskaraz dira, frantsesarekin nahasia batzutan eta tamaina txikikoak. Batzutan enpresa pribatuen publizitatea dela ohartu behar da.

Auxtin Zamora

guztiek...
 Odi Barroso la Miran Artebe bi lehena...

BERTSULARI XAPELKETA

Odi Barroso la Miran Artebe bi lehena

peinture/vitrerie/papiers peints
 revêtements sols et murs
 étanchéité façades

MARTIN IRAZOQUY

JEAN-PIERRE IRIBAREN-en
 segida harturik

"Kaillardoenca" - 64210 AHETZE
 Tel. 05 59 41 99 02

Tindatzaileak

Urratsen urrats bertsulari xapelketa heidu da finalaren aitoraino jandean igandean Urdinaren izan den azken kanporaketarokin. Aro txarra izan ahalik berrehun bat entzulek parte hartu dute saioan giro oso onean. Aro berriaren sei bertsulariak hor ziren, lanak ohizkoak. Ramurteko Christyren gidaritzapean, Kartzelako gaia aldi hontan hau zuten : "Nahiz eta aberastea ziren, egiazki eskeki duzun hori ezin duzu ukatu". Buksaeran saikapeña hauxe zen : 1º) Odi Barroso 918,5 puntuekin, 2º) Miran Artebe 368 p. 3º) Eki Erremundegi 302,5 p. 4º) Eneitz Zabaleta 298,5 p. 5º) Kristine Trasarrena 295 p. 6º) Eneitz Zabaleta 298,5 p. 7º) Azeberren 15ean, aratsideko betan, jokatuko den finalako zortzikotea honela osatuta da, ez ukatu puntuen arabera bainan sibilakiko ordena : Karlos Aizpurua, Miran Artebe, Amets Arzallus, Maddalen Arzallus, Odi Barroso, Susaiz Oñate, Eki Erremundegi eta Xumal Murua. Ohar hau egin gabe ezin da utzi Eki Erremundegi eta Mixel Aro. Xalbador-ek puntu kopuru bere izan duela kanporaketa honetan bainan epaioan postuen eta arauen arabera lehen izandakia da finalera. Gertutako dut erantz nahi duenarentzat finala alizin bazkalzeko ahalia izanen dela 22 eurotan tokian berean bainan behar beharrok da izanik emaitza alorretik telefono bidez deituz : 0559540788. Ongi etorri oraidanik bertazule guzler.

B.S.
 Eki Erremundegi Kantuz

Martin Irazoquy tindatzailearena (*Herria*, 2008/11/06 2890)

EGUI eTA BIHAR

ARO HITSA

Duela zorbait denbora jadanik hedatua zen solasa eta ora sua berri pitu da hor gaindi: frantziar barra baita 115 aro-keratogi, nouz nun nolako aroa izanen den erratan dutean, 70 seguriko alde bat zerratu omen dira aramodaketa zabal baten estakurua. Ez berehala bainan emeki emeki, sazi edo zortzi urte baino, eta langilerik kanpo ezazti gabe, bakarik erretretatzen direnen ordainik ez hartuz...

Egun hotan, bazterrak kexatu dira horren gainetik, ikertgetako langile asko greban ere jarri. Dole ikertgetan sareak azkartu behar lilekeela izaitzekoz, gero eta munita handiagoa badaela sail horiek. Arrakasta ere araban. Aramodakotaren auzo dirarik errotora gariko egumean diron erretxasunetik ikertgeti gutiago eta langile gutiago aski dela lan boraren egileko eta frensi berri arrotz bazterret askori langile gutiagorekin ere lan hobea eginen dela berdin...

ETA ORAI ?

Darloek kein bat azkar irauri dutean, beste naz ekonomia guztaren kalte handien itxarria, gobernuak hartu dirustatez neurri bereziak onartu dituzte departatu eta zonalarek. Eskuldar eta "erdiko" alde apertuz, komunitatek korra, sozialitatek boza xuri emaitzen zutela, delako neurriak eraso onak kausatuz ere, arras onak bainan halere eskasegailu...

Eta ora beraz, nun giti? Epatatu giti bazterren, antzez erregulaturik ere bada emeki, abiatuak girela saltsa handiagirik ez izaiteko hor dala, aro antitokotekin badaela seguri aserik. Bainan nehor ez hasilik biziki fida, gerozi buruz eta halako sukur mintu bat beti hor... Burtasa alidator batzen kolozen giti ar, bestean langiez beheti... Bestalde, langeti frangotan sendi...

halako giro lun aire bat. Nagusiat dudakor, iritsiuzik ez hartu nahil. Lana alizina uharzzen ari lekuka segurik, lan-eskasaren ausikia jadanik ere handituko zelanik... Hots, zerua arras gobeldua egoki...

Haibestelarenekin jakin da "Caisse d'Epargne" delako enpresa bati 119 milioi euro gaitu zituela uniarren 8-an, aski iratu okerrak egirik egun hartan. Kasik bi aste joan dira holoio berri haingerrak baitera hedatu gabe bainan azkenean ezin dute gehiago gorde... Eta banko holarako mail gorenaren ziren hiru atzindarik beren kargua utzi behar ukan dute!

BEHARRI HANDI..

Azen ontzoko, horra beste xitorio bat untsa usain izarna duenak Nicolas Sarkozy presidentak berak du afera pusatu auzitegitat, baliz-eta gozurrez zikindua izan dela Parisko asteakari lastean egitura artikulatu baten gain, Artikutu hori egina baliatuz berrikeratari batek noizpait jakina zutena, zer zen juze batek behin saiatu paper batzuzten. Paper horiek, eskuz idatziz omen hamabi urtez "Behari Handi" edo "Renseignements Généraux" delako zerebituzi bitaren buru gortea izan den Yves Bertrand politikako aitzindari ohiak. Hunek dio delako paperak bere "hota" batzu zirela, zozitan ez baitzen ezarria holoio edo halako gauza egia zela bainan egia zeri ala ez legegai izaitzen ahal zela bakarik... "Nota" batzu berretat hartuak denboran eta beste nehorik ezin bala untsalek... Zer jalquio ote den beharri handi eta mihiz luze saltsa nahasi hortarik, hori geroak eranen du...

Dena den, Sarkozy ez da bakarra kexatu dena delako artikularen gain... Charles Pasqua barne-ministro ohiak ere arunt hasarre da eta beste politikarik batzu arnau mulur, horietan barne Lionel Jospin gobernatuz izan zere bost urtez...

Disko berria plazaratu du Benito Lerbundi kantariak hamar kanturekin. Hamar kanturekik bederzati berriak dira, hitzez eta musikaz. Hamargarrena, aldiz, Hezpeardur Jose Mendiguan "Kantuz", Diskoaren izenburua: "Itsoa ulu zolia".

Gerla zibileko krimenen aztertearen kontra

Espainiar Auzitegi Nazionaleko prokuradoreak geldiarazi nahi du Baltasar Garzonek gerla zibileko eta Frankoren diktadura garaiko krimenak ikertzeko asmoak: 1938tik 1952 urteak artean desagertu pertsonen aztertearen egileko eskuiderik. Zerbait abolo ontzun dira erraiten ez direla gerla zibileko zauriak berri ireki behar eta Frankomaren kontrako zineko inkezioa egin nahi duela epailek. Aldiz, familiekin lan horren egile eskerzeten dute berdin gogoa ez dadin abantzu izan. Euskal Herriaren 13 mila pertsona badira desagertuak: 8650 EAE autonomia erkidegoan eta 3451 Nafarroan.

Lasa eta Zabalen aldeko omenaldia

GAL-ek duela 25 urte bahitu, torturatu, erahili eta gisu bizian lurperatu zituen Lasa eta Zabalen oronimenez. Tolosen egilekoa zen manifestatzaile indarrez desegin du erztaintzak. Sei pertsona arrastatuak izan diren, zenbait ordu borantago aske utziak izan direnak. Baltasar Garzon Espainiako Auzitegi Nazionalako epaileak egindua zuen manifestatzaile debekatzeko. 1995ean Lasa eta Zabalen gorpuzkinak aurkitu eta Tolosara eramatu zituztenean ere istilu handiak izan ziren, orduan ere omenaldia debekatu egin baitzuten Erztaintzak. Kritika gozorrak entzurazti dituzte antolatzaileek PSE eta PNV-ren kontra.

DUHALDE

ETXEGINTZA eta OBRA GUZIAK

64480 UZTARITZE

TEL : 05 59 93 00 48

FAX : 05 59 93 23 94

Duhalde etxegintza enpresarena (Herria, 2008/10/23 2978 zbk.).

Le journal du Pays Basque – Euskal Herriko kazeta (Le JPB) egunkari gazteak 12 orrialde gutxienez ditu, batzutan gehiago, eta honek ere iragarki gutxi ditu orotara. Horietatik batzuk euskaraz dira. Erran behar da egunkari hori frantsesez idatzia dela nagusiki.

Des résidus et des traces de médiane ont été découvertes dans des produits des compagnies Mengniu, Yili et Guangming, a déclaré CCTV, citing

change de contrôle de qualité a découvert que les produits ne traités des magasins, appelé les entreprises à (...) punir les responsables", selon le télévisien.

Par ailleurs, à Hongkong, le Centre pour la sécurité alimentaire (CSF) a annoncé avoir découvert de la mélanine dans huit boissons, glaces et produits

ré Constantine Chan, responsable de ce centre. "Nous sommes instantanément au public de ne pas boire les produits de la marque", a ajouté Mme Chan.

la loi les auteurs d'infractions. Deux personnes ont été arrêtées pour avoir tenté de vendre de la justice; tant le total des arrestations annoncés la police locale

Observatoire du goût de l'eau

Formé à la dégustation, vos remarques nous permettront d'améliorer en permanence la qualité de votre eau du robinet

Rejoignez notre panel de goûteurs d'eau!

Informations et inscriptions
courriel : goutdeleau.paysbasque@journaldes-ebas.fr
site : www.goutdeleau.com

IKASI EUSKARA | www.aek.org | 05 59 25 76 09

DANTZA HIRIAN 2008

Irailak 19 - Ostirala / DONOSTIA
Irailak 20 - Larunbata / IRUN
Irailak 26 - Ostirala / HENDAIA
Irailak 27 - Larunbata / BAIONA

le journal

hip-hop permet de renaitre

Page 20

Bidea hizkuntza

Page 4

dantza hirian

www.dantzahirian.com

Mugsten Bi Aste Iri. Dantza Jaialdi hir garaitzen III Festival Transformatioz de Danzas en parçages et rituels

AEK-ren izen-emate kanpaina, Dantza Hirian emankizuna (Le JPB)

Iragarkiak zein gizarte-alorrei lotuak diren oharrean interesgarria da : lehenik eta bereziki euskalgintza eta euskal kultura, gero Hegoaldeko iragarki batzuk, azkenean udalekoak eta enpresa pribatuko gutxi.

Le littoral basque sous surveillance des experts

Une équipe de scientifiques embarquée s'est penchée cette semaine sur le littoral basque. Le développement durable fait partie du contrat territorial, et implique une gestion intégrée des problématiques, entre élus, associations et experts. Les experts sont importants pour les programmes locaux. Pas de conclusions pour le moment, mais la surveillance est de mise.

kazeta.info

Informazio haria

Ipar Euskal Herrian sorturiko euskal egunkari digitala

www.kazeta.info

La récolte des pommes 2008 s'annonce "très bonne" du côté d'Ezizgar

Avec une production de pommes estimée bien meilleure que l'an dernier, la récolte de l'objectif des 150 000 tonnes est en voie d'être atteinte. Une excellente nouvelle du côté de la coopérative Ezizgar spécialisée dans la fabrication de cidre. En augmentation de 15 % en moyenne

Amets Arzallus eta Karlos Aizpuru finalerat

Page 11

« La langue basque »

Page 23

Euzko Tonbolan

JOKA EZAZU EUSKAL TONBOLAN!

1€

Kazeta.info web gune berria, Kontseiluaren « euskal tonbola » (Le JPB)

Aritz Araburu doit maintenant tout donner

Le quiksilver pro se déroule actuellement dans les Landes, l'occasion de rencontrer le basque Aritz Araburu, l'un des quatre Européens engagés dans l'équipe du surf mondial, le top 45. Il évoque sa saison rendue difficile par les blessures et son désir de se battre jusqu'au bout pour sauver sa place. Cela devra commencer par Hossegor où il entre en lice ce matin et devant de nombreux supporters venus de Zaratiz. Page 15

Page 7

trouvé libre

"Quel est le crime ?"

par Gérard ONESTA

Bâtiland
L'univers des matériaux
www.batiland.fr

MATÉRIAUX DE CONSTRUCTION **BOIS COUVERTURE**
ISOLATION **MENUISERIES** **CARRELAGE**

BERECIARTUA MATÉRIAUX
Ascaïn : 05 59 85 99 99
Baigorri : 05 59 37 91 00

CAMOU-KIRIBARNE
Hasparren : 05 59 29 10 57

ETXEGINTZA MATÉRIAUX
St-Gladie : 05 59 38 51 41
Navarrenx : 05 59 66 12 03
Chéraute : 05 59 28 16 18

Hoberenak zure zerbitzuko !

Seaskaren Glisseguna animazioa, Bâtiland etxegintza enpresaren iragarki elebiduna.

3.3. IV. inkesta soziolinguistika Ipar Euskal Herrian : Euskararen erabilera merkataritzan eta zerbitzuetan

Zein hizkuntzetan mintzatzen zara ? Jendetza osoa

Hiztunak	Euskaraz gutxi gorabehera	Euskaldunak frantsesez	Erdaldunak	Frantsesez orotara
Banketxean	% 11,8	% 19,3	% 68,9	% 88,2
Osasun-zerbitzuan	% 9,6	% 21,2	% 68,9	% 90,1
Udaletxean	% 16,6	% 14,5	% 68,9	% 83,4
Administrazioan	% 8,6	% 22,5	% 68,9	% 91,4
Saltegietan	% 14,5	% 16,6	% 68,9	% 85,5

Panorama labur honen bukatzeko interesgarria da ikustea Ipar Euskal Herrian 2006ko IV. inkesta soziolinguistikoaren arabera zein diren erdal gune nagusiak. Beraz, ahozko erabilerari bizitza sozioekonomikoan interesatzen gatzaio. Bere « Euskararen egoera Ipar Euskal Herrian » txosten gotorrean Erramun Baxokek dio : « gizarte zerbitzuetan euskarak ez du leku handirik salbu herriko etxeetan » (2008 : 46)¹.

Banketxeetan frantsesez bakarrik mintzatzen direnak hiztunen % 88,2 dira (% 68,9 erdaldun + % 19,3 euskaldun), osasun-zerbitzuetan % 90,1 dira (% 68,9 erdaldun + % 21,2 euskaldun), udaletxeetan % 83,4 dira (% 68,9 erdaldun + % 14,5 euskaldun) eta administrazioetan % 91,4 (% 68,9 erdaldun + % 22,5 euskaldun). Saltegiatan % 85,5 dira frantsesez bakarrik mintzaten direnak (% 68,9 erdaldun + % 16,6 euskaldun).

Halere, familian, etxean, lagunekin, auzokoekin gehiago dira euskaraz gehiago, euskaraz frantsesez bezainbat edo gutiago mintzatzen direnak.

Eraitza hoiien balio erlatiboaren ebaluatzeko, jakin behar da euskaldunak % 22,5 direla orotara eta elebidun hartzaileak % 8,6 inkestaren arabera.

4. ONDORIO GISA

Kontsumoan euskararen ibilbide kaotiko eta anekdotikoa aurkeztu dugu pixka bat². Noski horren azterketa sistematikoa egiteko da.

Baina, segur aski ere, Ipar Euskal Herrian kontsumoaren alorrean euskararen alde gehiago egin daitekeela agertzen da. Baina frantsesa erabiliz ere nahitaez, frantsesari osoki emana den Frantziako legeriarengatik.

5. IKONOGRAFIA KRONOLOGIAN

Cazenave 1884: Escualdun Almanac edo egunari berria

Obin 1884: Escualdun Almanac edo egunari berria

Soc Générale 1884: Escualdun Almanac edo egunari berria

Ameriketako pakebota 1885: Almanaka Berria

Singer 1885: Almanaka Berria

Pharmacie Moderne 1907: Eskualdun Onaren Almanaka

Benédictine 1911: Eskualdunaren Almanaka

Arnaud Louis 1923: Eskualdunaren Almanaka

Belle Jardinière 1923: Eskualdunaren Almanaka³

Crédit Mutuel banketxeko dokumentua 2008

Berria astekaria 2008 : Martin Irazoquy tindatzailea

Berria astekaria 2008 : Duhalde etxegintza enpresa

---

¹ Euskararen Erakunde Publikoaren hizkuntza politika proiektu berrian kontsumitzaileei eta erabiltzaileei hizkuntzaren eskaintza ez da kontuan hartu (*Hizkuntza politika proiektua « Hiztun osoak helburu, haur eta gazteak lehenetsun »*, 2006ko abendua).

² « Anekdotiko » da A. Urrutia euskaltzainburuak erabili duen adjektiboa hitzaldi honen ondoko eztabaidan.

³ Jasone Salaberriak lehen bederatzi dokumentu eskanerizatu horiek eman dizkit ; Baionako Euskal Erakustokiko liburutegian kontsulta daitezke.

Le journal du Pays Basque – Euskal Herriko kazeta egunkaria 2008 : 7 iragarki 2008ko udazkena.

ERREFERENTZIAK

- BAXOK Erramun, 2008, *Euskera egoera Ipar Euskal Herrian – La situation de la langue en basque au Pays Basque nord*, Euskararen Erakunde Publikoa, polikopiatu elebidun.
- DÍAZ NOCI Javier, 1995, Ipar Euskal Herriko almanakak, *Euskal prentsaren sorrera eta garapena (1834-1939)*, Medios de comunicación 5, Donostia, Eusko Ikaskuntza : 35-38.
- EUSKALTZAINDIA – JAGON SAILA, 2007, Gizakiaren eta Herritarren Eskubideei buruzko Adierazpena (1789), 11. artikulua, *Hizkuntza-zuzenbidea Testu-bilduma euskaraz*, Bilbo, Euskaltzaindia : 137.
- _____, 2007, Toubon legearen 1, 11-I, 21. artikulua (1994), *Hizkuntza-zuzenbidea Testu-bilduma euskaraz*, Bilbo, Euskaltzaindia : 144.
- EUSKO JAURLARITZA, NAFARROAKO FORU ALDUNDIA, EUSKARAREN ERAKUNDE PUBLIKOA, 2008, *Euskararen Jarraipena IV - Euskal Herriko Soziolinguistikako Inkesta 2006*.
- LOI N° 94-665 du 4 août 1994 *relative à l'emploi de la langue française* [1994ko agorrilaren 94/665 zenbakirekiko legea, frantsesaren erabilerari buruzkoa], www.legifrance.gouv.fr/texteconsolide/PCEAW.htm.